

רי"ף מסכת חולין פרק ח - כל הבשר [המתחיל בדף לו עמוד ב]

נושאים לדיון ברי"ף לז ע"א:

- הנודר מן הבשר
- וכל הבשר אסור להעלות אותו יחד עם הגבינה
- כללי פסיקה במשנה
- השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב
- עוף וגבינה נאכלין באפיקורין אבל בשר וגבינה צריך קינוח והדחת הפה ונט"י

שלוש פעמים נאמר בתורה "לא תבשל גדי בחלב אמו", כדי ללמדנו שלשה איסורים של בשר בחלב. אחד לאיסור אכילה, אחד לאיסור הנאה, ואחד לאיסור בישול של בשר וחלב יחדו.

שמות פרק כג משפטים
(יט) רֹאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יִקְנֹק אֱלֹהֶיךָ **לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ : ס**
שמות פרק לד כי תשא
(כו) רֹאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יִקְנֹק אֱלֹהֶיךָ **לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ : פ**
דברים פרק יד ראה
(כא) לֹא תֹאכְלוּ כֶלֶבֶלָה לִגְר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאֶכְלָה אוֹ מִכֹּר לְנִכְרִי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לִיקְנֹק אֱלֹהֶיךָ **לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ : פ**

[רי"ף דף לו ע"ב] **משנה** (דף ק"ג ע"ב בדפי הגמ') : **כל הבשר**, בין של בהמה ובין של חיה ועוף, **אסור לבשל אותו בחלב** [ולקמן נחלקו אם איסור בישול חיה ועוף בחלב הוא מהתורה או מדרבנן]. **חוץ מבשר דגים וחגבים**, שאין איסור כלל לבשלו בחלב. **וכל הבשר אסור להעלות אותו יחד עם הגבינה** בשעה שהוא אוכל על השולחן אחד מין המינים (כגון אם אוכל בשר, אסור שימצא חלב על אותו שולחן שהוא אוכל בו בשר) **חוץ מבשר דגים וחגבים**. אדם הנודר נדר דעתו לידור לפי לשון בני אדם. הילכך, אדם **הנודר** [רי"ף דף לו עמוד א] שלא יאכל **מן הבשר**, הרי הוא אסור בכל מיני הבשר, בין בשר בהמה ובין בשר חיה ועוף, שכן דרך בני אדם לקרוא "בשר" גם לבשר חיה ועוף. אך הוא **מותר בבשר דגים וחגבים**, לפי שאין דרך בני אדם לקרוא להם "בשר".

הרי"ף מביא כאן גם את המשנה הבאה המובאת בגמ' בדף קד ע"ב.

(דף ק"ד ע"ב) **העוף עולה עם הגבינה על השולחן**. [כיון שאיסור אכילת בשר עוף עם החלב הוא רק מדרבנן, לא גוזרים שלא להעלות את העוף עם הגבינה על שולחן]. אבל, **ואינו נאכל עם הגבינה, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים**: בשר עוף **לא עולה, ולא נאכל** עם הגבינה. שסוברים בית הלל שגוזרים שמא יעלה בשר בהמה עם הגבינה בכלי ראשון וותח שזה איסור דאורייתא. **אמר רבי יוסי**: משנה זו היא **מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה** [שאף על פי שבדרך כלל בית הלל יותר מקילים מבית שמאי, במשנה זו הלכו בית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא]. **באיזה שולחן אמרו** שאסור להעלות בשר עם הגבינה? **בשולחן שאוכל עליו**, שהואיל וממשמשות בו הידים חוששים שמא יבא להניח את הבשר על גבי הגבינה או להיפך, ולאכלם ביחד. אבל, **בשולחן שסודר**, שמסדרים עליו את התבשיל [אבל לא אוכלים עליו], **נותן זה בצד זה** - בשר בצד גבינה, **ואינו חושש** שמא יערבם ביחד.

גמ' מדקתני "הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים" שמעינן [דף ק"ד ע"א] דעוף אסור על הנודר מן הבשר והוא הדין לקרבין ולבני מעיין וסתמא כרבי עקיבא דאמר כל מידי דמימלך עליה שליח מיניה הוא. דתנן בנדרים: "הנודר

מן הירק מותר בדלועין, ור"ע אוסר. אמרו לו לר"ע והלא אומר אדם לשלוחו קח לנו ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין?! אמר להם: וכן הדבר! כלום אומר לא מצאתי אלא קטניות?! אלא שהדלועין בכלל ירק". ואמרינן עלה [נדרים נ"ד ע"ב] מאן תנא דפליג עליה דר' עקיבא? רשב"ג הוא. דתניא: "הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ובראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים. רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים. וכן היה רשב"ג אומר קרבין לאו בשר ואוכליהן לאו איניש". ומדסתם לן תנא הכא היות ורבי יהודה הנשיא סתם במשנתנו כר' עקיבא ולא הזכיר דעת רשב"ג שמעינן דהילכתא כותיה יש ללמוד שהלכה כר"ע.

הקדמה: כללי פסיקה:

א. הלכה כסתם משנה. דין השנוי במשנה בלי מחלוקת ובלי הזכרת שם אומר, הלכה כן.

אמר ר' יוחנן: הלכה כסתם משנה (שבת מו ע"א).

ב. משניות סותרות. בשני סתמי משניות, הסותרות זו את זו, נאמרו כמה כללים איך לפסוק ההלכה, והם:

הלכה כמשנה אחרונה¹³, לפי שראה רבי טעמה של משנה אחרונה וסתמה, וחזר בו מהראשונה, ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה¹⁴, שמאחר שפשטה ברוב התלמידים לא היתה יכולת בדורות שאחר רבי לשכחה מפייהם ולבטלה מבית המדרש, והניחו את שתייהן, והמשכיל יבין שאחרונה עיקר שחזר בו מן הראשונה¹⁵.
ג. ולא אמרו הלכה כמשנה אחרונה אלא במקום שיש סדר למשנה, היינו במסכת אחת¹⁶, אבל בשתי מסכתות, שאין סדר למשנה¹⁷, ויש ספק איזו מהן ראשונה ואיזו אחרונה, הולכים להחמיר¹⁸. ודוקא בשל תורה, אבל בדרבנן הולכים להקל¹⁹.

ג. מחלוקת ואח"כ סתם. משנה השנויה במחלוקת תנאים, ויש משנה אחרונה שנויה בסתם כדעת אחד מהתנאים החולקים, הלכה כסתם³⁵, שכיון שהמשנה סתמה אחר המחלוקת ודאי עמדו חכמים בטעמיהם ומסתבר להם טעם של זה³⁶.

במה דברים אמורים במסכת אחת, שיש סדר למשנה⁴¹, ואנו יודעים שזוהי מחלוקת ואחר כך **[טור שנו]** סתם, אבל בשתי מסכתות, שאין סדר למשנה⁴², ואי אפשר לברר איזו מהמשניות קודמת, ואפשר שהסתם נשנית ראשונה בבית המדרש, ואין זו מחלוקת ואחר כך סתם, אין אומרים הלכה כסתם⁴³. ונחלקו ראשונים איך פוסקים ההלכה: **יש סוברים שהדבר הוא ספק, והואיל וכן פוסקים כמו בכל ספק איסור אחר, שהולכים בדאורייתא להחמיר ובדרבנן להקל**⁴⁴, ויש סוברים אף על פי שאין סתם זו חשובה שתהא הלכה לגמרי כמותה, כמו בסתם, מכל מקום חשובה כרבים אצל יחיד, אם החולק הוא יחיד, והלכה כמותה מדין יחיד ורבים הלכה כרבים⁴⁵.

ממקום אחר יש ללמוד שהלכה כר"ע שהרי מסכת נדרים היא בסדר נשים ומסכת חולין בסדר קדשים, ולפי הסדר סדר נשים קודם לסדר קדשים, נמצא שמחלוקת בין רשב"ג לת"ק המובאת במסכת נדרים שבסדר נשים קודם הסתם המובאת במשנה שבמסכת חולין, וכל מקום שיש מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם ולפיכך הלכה כמשנתנו דהיינו כר"ע. ואף על גב דלא קיימא לן דיש סדר למשנה בתרי מסכתא כלומר שנשנו בימי התנאים כמו שסדרן רבינו הקדוש

מסכתא לפני מסכתא, וכ"ש שאינו דבר פשוט שיש סדר למשנה בשני סדרים נמצא ששמה סדר קדשים קודם סדר נשים, ואיכא למימר דילמא ונמצא שאולי יש לומר שהמשנה שלנו בחולין היא סתם ואחר כך בא המשנה שבנדריים שיש בה מחלוקת היא ואין הלכה כסתם שכל מקום שיש סתם ואחר כך מחלוקת אין הלכה כסתם דהיינו שאין הלכה כר"ע. אפ"ה הוה ליה למרות זאת עדיין יש כאן מחלוקת תנאים באיסור תורה שהרי כל הנודר חייב הוא לקיים נדרו מן התורה, והרי זה ספיקא דאורייתא שמא הלכה כר"ע וספיקא דאורייתא לחומרא. הילכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואינו מותר אלא בחגבים בלבד, אבל בבשר דגים אסור משום דממליך עלייהו שליחא לפי שהשליח נמלך על הדגים. והאי דקתני הכא מותר בבשר דגים שמשמע שאין השליח נמלך עליה אוקימנא העמדנו את המשנה שלנו במסכת נדרים בפרק הנודר מן הירק [נדרים נ"ד ע"ב] שמדובר במשנה שלנו שהנודר מן הבשר נדר כשהקיד דם ואין השליח נמלך על הדגים בזמן [שמשלחו] וכייבין ליה עיניה או יש לו כאב בעיניו ולפיכך לא נמלך השליח על הדגים מפני שהדגים קשים הן למי שהקיד דם או למי שיש לו כאב בעיניו בתחלת אכילתו בתחלת העיניים דלא אכיל דגים דדגים קשיין הם לתחלת אכילתו ולפיכך לא נמלך השליח על הדגים וכיון שכן ודאי כשנדר לא היתה דעתו על הדגים. הא לאו הכי אבל אם לא היה לו חלי זה הנודר מן הבשר אסור אפילו בבשר דגים משום דממליך עלייהו שליחא. והוסיף הרמב"ם וכן הוא בשו"ע שזה מדובר במקום שהשליח נמלך על הדגים וקוראים לדגים בשר שבנדריים הלך אחר לשון בני אדם. גרסינן ב"ט בפ"ק [ביצה ו' ע"ב] השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב אפילו אין להן קליפה החיצונה מותרות לאכלן בחלב ודוקא שנעקרו מן האשכול אל הרחם. אבל מה שלא נעתק מן הרחם אלא עדיין תלוי באשכול אסור לאכלן בחלב מפני גידין שבהן.

[דף ק"ד ע"ב] תני אגרא (שם של חכם) חמוה חמיו דרבי אבא שנה ברייתא: "עוף וגבינה נאכלין באפיקורין דרך הפקר שאין נזהר בהן כפי שאגרא יפרש מיד בהמשך וי"א באפיקוליס" הוא תני לה כך קבלה מרבו והוא אמר לה והוא פירשה מסברא שלו: ' שאם אכל זה (כגון גבינה) ובקש לאכל זה (כגון עוף) בלא קינוח הפה אינו צריך לקנח את פיו על ידי שיאכל משהו ובלא נט"י ואינו צריך ליטול ידיו, אבל אם יאכל בשר בהמה לאחר גבינה צריך לקנח את פיו כדלקמן שלא יהא נדבק כלום מן הגבינה בין החנכים. רב יצחק בר רב משרשיא איקלע הזדמן לבי בביתו של רב אשי, אייתו ליה הביאו לו גבינה ואכיל, ואייתו ליה בישרא הביאו לו בשר בהמה ואכיל, כי לא משי ידיה ולא רחץ ידיו ביניהם. אמרו ליה: "והא תני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין הרי"ף גורס באפיקוליס פירוש ומפרש מטלית משמע עוף וגבינה אין דוקא הם נאכלים בלי נטילת ידים ביניהם, אבל בשר בהמה וגבינה לא שאינם נאכלים בלי נטילת ידים ביניהם!! אמר להו: "הני מילי בליליא דווקא מי שאוכל בלילה גבינה שאינו רואה אם ידיו נקיות ולא דבוק בהם גבינה צריך לרחוץ ידיו אבל ביממא הא קא חזינא ביום שיכול לראות אם ידיו נקיות אינו צריך לרחוץ ידיו".